

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดการศึกษาจะดำเนินไปด้วยดีได้ก็เพราะมีผู้กระทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปโดยถูกต้องและรวดเร็ว ในการดำเนินกิจการของโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องมีบุคคลผู้หนึ่งคอยจัดการดูแลให้หน่วยงานดำเนินไปด้วยความพร้อมเพรียงและมีประสิทธิภาพ บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงาน เรียกว่า ผู้บริหาร (หนังสือ ทันนาคินทร์, 2524: 3-5)

ผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการจัดการศึกษาถือว่าเป็นภารกิจที่มีความรับผิดชอบสูง ดังที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ผู้สำเร็จ การศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่า

การศึกษานั้น ไม่ว่าจะศึกษาเพื่อตนหรือให้แก่ผู้อื่นสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องทำให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ จึงจะได้ผลเป็นคุณประโยชน์ มิฉะนั้นจะต้องมีการผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น ทำให้เสียเวลาและเสียประโยชน์ไปเปล่า ๆ วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้นคืออย่างไร กล่าวโดยรวบยอดก็คือ การทำให้บุคคลมีปัจจัยหรือมีอุปกรณ์ชีวิตอย่างครบถ้วนเพียงพอ ทั้งใน ส่วนวิชาความรู้ ส่วนความคิด วินิจฉัย ส่วนจิตใจและคุณธรรมและความประพฤติ ส่วนความ ชัยนอกตนและความสามารถในอันที่จะนำความรู้ ความคิด ไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ได้จริง ๆ เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุข ความเจริญมั่นคง และสร้างสรรค์ประโยชน์ ให้แก่สังคมและบ้านเมือง ได้ตามควรแก่ฐานะด้วย (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2523)

ในขณะเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิผล ดังที่ วิจิตร วรุตบางกูร (2536 : 58) กล่าวว่า

ผู้บริหารที่มีประสิทธิผล กำลังเป็นที่ต้องการในทุกหน่วยงาน เพราะสังคมสมัยใหม่นี้ มักจะประกอบไปด้วย สังคมของสถาบันที่มีขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางทหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานทางธุรกิจ ประสิทธิภาพหรือความสำเร็จของการบริหาร เป็นสิ่งที่รอให้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่ได้ แต่ต้องถือว่าสิ่งนี้เป็นเป้าหมายแรกของการบริหารงาน ผู้บริหารจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่างานหลักของเขา ก็คือ ต้องสร้างความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นทุกแง่มุม ผู้บริหารยิ่งสูงมากเท่าใด เขาจะไม่สามารถหาคนบุคคลมาทำการนี้แทนได้อย่างใกล้ชิด หรือสอนงานที่ละเอียดปลีกย่อย หรืองานใหม่ ๆ ได้ทุกอย่าง แต่อาจขอความช่วยเหลือในบางเรื่อง ได้

นักบริหารเหล่านี้จึงต้องเป็นผู้รับผิดชอบ พัฒนาตนเองให้มีสมรรถภาพ ทักษะ และมีวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จให้เกิดขึ้นทุกแง่มุมได้ ผู้บริหารจะต้องใช้แรงจูงใจจากภายนอก ถ้าเขาไม่สร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นได้ ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานจะลดน้อยถอยลงตามลำดับ จนในที่สุดก็จะกลายเป็นผู้รับใช้เวลา แทนการเป็นผู้รู้จักใช้เวลาให้เกิดคุณค่าในการทำงาน

ในเรื่องการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาที่ต้องการมอบอำนาจตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพราะส่วนกลางไม่สามารถทราบถึงความต้องการ และความจำเป็นของหน่วยงานระดับล่างได้อย่างทั่วถึง และการกระจายอำนาจหรือมอบอำนาจไปยังบุคคลในพื้นที่ ทำให้สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้รวดเร็วขึ้น เพราะเมื่อมีปัญหาหรือความต้องการใด ๆ ขึ้นในสถานศึกษา ผู้ได้รับการกระจายอำนาจไปก็จะสามารถตัดสินใจแก้ไขได้ทันที ไม่ต้องรอพิจารณาจากส่วนกลาง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

จากการศึกษานับได้ว่าปัญหาด้านการบริหารนับว่าเป็นปัญหาสำคัญมากที่สุดปัญหาหนึ่ง การศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญ ภารกิจทั้งหลาย จะสำเร็จได้มิใช่ว่าจะอยู่ที่ฝ่ายนโยบายเพียงผู้เดียว ฝ่ายปฏิบัติระดับต่าง ๆ ที่รับนโยบายจะต้องพยายามปฏิบัติหน้าที่สนองนโยบายที่กำหนดไว้ให้ได้ โดยการนำนโยบายมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ และผู้บริหารระดับปฏิบัติการที่มองเห็นได้ก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน บุคคลเหล่านี้เป็นผู้นำสำคัญระดับโรงเรียน และเป็นผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานที่รับผิดชอบที่จะต้องชี้แนะ ตัดสินใจ แก้ปัญหา อำนวยความสะดวก บำรุงขวัญและกำลังใจให้ครูและผู้ร่วมงาน (วิรัช ธีรประยูร, 2532: 2)

ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุด ดังที่ (ภิญโญ สาธร, 2521: 356-357) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนเป็นระบบสังคมระบบหนึ่ง อาคารเรียน หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอนจะต้องอย่างไรก็ตาม ก็จะได้ความหมาย ถ้าคนใช้สิ่งเหล่านี้ไปแล้ว ความสามารถพอ ไม่มีความตั้งใจหรือพอใจจะใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมความว่า ความเจริญในวงการศึกษาระดับขึ้นอยู่กับบุคคลหลายฝ่าย แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารการศึกษากับครู

ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ซึ่งจะต้องทำในการบริหารถึง 8 ประการ คือ

1. การบริหารบุคลากรโรงเรียน
2. การปกครองและแนะแนวนักเรียน ตลอดจนการติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน
3. การบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตร แบบเรียน หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการสอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิชาการและการบริหารการสอน เพื่อก่อให้เกิดการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด
4. การบริหารงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อรับความช่วยเหลือและช่วยพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้าน
5. การจัดระบบบริหารโรงเรียน คือ การจัดองค์การและโครงสร้างของโรงเรียนเพื่อโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีระเบียบแบบแผน
6. การบริหารอาคารสถานที่ บริเวณและนิสตุครุภัณฑ์
7. การบริหารงานธุรการ และงานบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน
8. การประเมินผลงาน ซึ่งต้องทำเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย

Campbell (1957: 203-207) ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของครูใหญ่ไว้

6 ประการ คือ

1. การบริหารหลักสูตรและการสอนหรือการบริหารวิชาการ
2. การบริหารบุคลากร
3. การบริหารการเงินและธุรการ
4. การบริหารกิจการนักเรียน
5. การบริหารอาคารสถานที่

6. การบริหารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชน

Fisk (1957: 211-225) ได้สรุปหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 4 ประการ คือ

1. การให้โอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียน หรือการบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารบุคลากรในโรงเรียน
3. การบริหารเกี่ยวกับชุมชนและการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงินและการให้บริการ

จะเห็นได้ว่าการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมีขอบข่ายที่กว้างขวางมาก การปฏิบัติหน้าที่ในงานบริหารเหล่านี้จึงต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างสูง

เขตการศึกษา 12 ประกอบไปด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา จันทบุรี ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว เป็นเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาเฉพาะในเขตการศึกษา 12 จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษเพื่อเตรียมนักเรียน นักศึกษา ให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่จะปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมโดยเฉพาะ ความต้องการในเรื่องระดับการศึกษาของพื้นที่เขตการศึกษา 12 คือ ความต้องการแรงงานฝีมือ เพื่อเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม การจัดหลักสูตรการสอนต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพราะในสภาพปัจจุบันประชากรบางส่วนยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับต่ำ

จากสภาพปัจจุบันของเขตการศึกษา 12 ทำให้การจัดการศึกษาจะต้องให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะในด้านการบริหารและการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อจะจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 จึงเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 ซึ่ง

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน-
ประถมศึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถม-
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 12 เท่านั้น คือ
จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี จันทบุรี ระยอง ตราด นครนายก และสระแก้ว

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถม-
ศึกษา 6 งาน ตามกรอบงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2523)
คือ

- 2.1 งานวิชาการ
- 2.2 งานบุคลากร
- 2.3 งานกิจการนักเรียน
- 2.4 งานธุรการและการเงิน
- 2.5 งานอาคารสถานที่
- 2.6 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

คำจำกัดความในการวิจัย

1. การปฏิบัติงานในหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติงานในหน้าที่ หรือตำแหน่งที่
ได้รับมอบหมาย 6 งาน คือ

1.1 งานวิชาการ หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำ
หลักสูตรไปใช้ แบบเรียน งานการเรียนการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดและ

ประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

1.2 งานบุคลากร หมายถึง ภารกิจทั้งปวงเกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้ได้มาซึ่งคนดีมีคุณวุฒิและมีความสามารถเข้ามาทำงาน และบำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพบรรลุผลตามความมุ่งหมายของโรงเรียน

1.3 งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน และกิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตร ให้บรรลุผลยิ่งขึ้น

1.4 งานธุรการการเงินและพัสดุ หมายถึง งานที่เกี่ยวกับเอกสารที่โรงเรียนจำเป็นต้องปฏิบัติ เป็นงานสนับสนุนงานอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ด้วยความราบรื่น

1.5 งานอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่และบริเวณให้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การดำเนินงานให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ ความต้องการ เพื่อให้บรรลุผลของการจัดการศึกษา และช่วยพัฒนาสังคมอีกแนวทางหนึ่ง

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่สูงสุดในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3. เขตการศึกษา 12 หมายถึง พื้นที่การแบ่งเขตการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยและเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

2. ผลการวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการจัดทำโครงการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

1. ประชากรประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน-
การประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 จำนวน 1,969 คน จากโรงเรียน 1,969
โรงเรียน

2. จากจำนวนประชากรในข้อ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากร
โดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1960: 607-611) ได้กลุ่ม
ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 339 คน

3. การสุ่มตัวอย่างประชากรใช้การสุ่มแบบเจาะจง

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาการสุ่มตัวอย่างประชากรจาก

1) ที่ตั้งของโรงเรียนแยกเป็นอำเภอ

2) ขนาดของโรงเรียนแยกเป็นขนาด จำนวน 7 ขนาด คือ

ขนาดเล็กสุด	จำนวนนักเรียน	1 - 120	คน
ขนาดเล็กมาก	จำนวนนักเรียน	121 - 300	คน
ขนาดเล็ก	จำนวนนักเรียน	301 - 600	คน
ขนาดกลาง	จำนวนนักเรียน	601 - 900	คน
ขนาดใหญ่	จำนวนนักเรียน	901 - 1,200	คน
ขนาดใหญ่มาก	จำนวนนักเรียน	1,201 - 1,500	คน
ขนาดใหญ่ที่สุด	จำนวนนักเรียน	1,501	คนขึ้นไป

ตามการกำหนดขนาดโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(2534)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะ
เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน-
ประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

การสร้างแบบสอบถามได้มาจากการศึกษาเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหาร และการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

การแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแล้ว จะนำแบบสอบถามไปขอความร่วมมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ วิเคราะห์ และให้ข้อเสนอแนะ ทั้งด้านเนื้อหา สำนวน ภาษาที่ใช้ แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 วิธี ดังนี้

1. นำแบบสอบถามไปส่งให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม และขอรับคืนด้วยตนเอง
2. ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ และตามไปขอรับคืนด้วยตนเอง
3. ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ และขอให้ผู้ตอบส่งแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จะทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จะทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัยไว้ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 เส้นวิธีดำเนินการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4 กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ใช้วิธีหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

บทที่ 5 เสนอสรุปผลการวิจัย การอภิปรายและข้อเสนอแนะ ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ภาคผนวก ประกอบด้วยหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และประวัติการศึกษาของผู้วิจัย